

Крижановська Р. І.

Міністерство освіти і науки України
Інститут мистецтвознавства, фольклористики
та етнології ім. М.Т.Рильського НАН України

• Uniwersytet Rzeszowski
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 3

Рівне – 2017

РОЗДІЛ II.

Сучасні виміри мистецтвознавства

Ковлева М.Б., Бабій М.Я. Саксофон в історії духового інструментального виконавства.....	164
Боднарчук Я.Я., Даюк Ж.Ю. Сценічно-артистичні аспекти виконавського мистецтва баяніста (к. ХХ ст.).....	168
Заходякін О.В., Бубало А.М. Інтерпретаційні особливості та композиторський почерк в жанрі мініатюри (на матеріалі фортепіанних творів західноукраїнських композиторів кінця ХІХ – початку ХХ століть).....	173
Вернюк Я.С. Від "арабесок" до галицько-волинсько-поліських узорів (становлення, утвердження мистецької творчості М. Шевчук).....	178
Горіна Л.І. Давньогрецька лірика, як синтез поезії і музики в творчості Сапфо.....	188
Дзвінка Р.І. Чарлі Паркер – "король" бібопу, реформатор джазової музики ХХ століття.....	194
Димченко С.С. Український концерт для баяна: передумови виникнення та шляхи розвитку жанру (на прикладі концерту №1 для баяна К. Мяскова).....	200
Коваленко В.С. Естрадно-ансамблеве виконавство: генеза та етапи розвитку.....	209
Ковтун Г.І. Розвиток індивідуального фольклорного виконавства на Рівненському Поліссі.....	216
Левецька М.Р. Витоки хорового мистецтва в Україні.....	226
Мазурек І.О. Народнописенна творчість села Кульчини (Красилівський р-н Хмельницької обл.).....	231
Олексюк О.Г. Скрипкові народні мелодії з села Рокита (Старовижівський р-н Волинської обл.).....	241
Пастушенко А.С. Мистецько-педагогічна діяльність О. Потебні в контексті розвитку фольклору України.....	248
Саноцька І.В. Поняття "музично-естетичне виховання" та його роль в науковому середовищі.....	252
Сверлюк Л.І. Культурно-історичні виміри хорового виконавства.....	258
Сташук О.А. Художній образ – відображення дійсності (за матеріалами дипломних робіт студентів кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва РДГУ).....	265
Столярчук Б.Й. Гармошкова музика одного села.....	274
Ульяновська Л.П., Сітовський Л.П. "Реквієм" В.А. Моцарта: еволюція жанру реквієму в історико-культурному художньому контексті.....	278
Харитон І.М. Архітектоніка культурної музики українського православ'я.....	285
Цапун Р.В. Григорій Верьовка та його хор.....	292
Чорнокрилюк Д.В. Мастеринг як засіб художньої обробки звуку та створення звукового образу.....	300
Якимчук С.Н., Піддубник В.Г. Творчо-педагогічний феномен діяльності Кирила Григоровича Стеценка.....	306
Ястрижемська А.Ю. Творчий портрет народної виконавиці – Марії Тимошук (за фольклорними матеріалами с. Вербівці Шепетівського р-ну Хмельницької обл.).....	313
Mirosław Dymon. Miejsce muzyki dawnej w tradycji współczesnej kultury i edukacji muzycznej.....	318

Marzena Lubowiecka. Pierwsze próby instytucjonalizacji życia muzycznego we Lwowie od końca XVIII wieku, aż do powstania Galicyjskiego Towarzystwa Muzycznego w 1859 roku.....	331
Małgorzata Zarębińska. Zygmunt Herembeszta sonatina na klarnet i fortepian znaczenie kolorystyki w interpretacji utworu.....	340

РОЗДІЛ III.

Методика музичного навчання і виховання

Габрук О.Р. Дидактична гра як засіб розвитку музичних здібностей учнів початкових класів.....	365
Горкава Г.В. Педагогічні умови розвитку музичної грамотності молодших школярів.....	373
Гриць І.О. Формування уявлень про художній образ в процесі музично-виконавської підготовки.....	381
Гумінська О.О. Технологічний підхід до уроку музичного мистецтва в ЗНВЗ.....	386
Демчишак О.М. Естетичний розвиток молодших школярів ЗНЗ засобами українського музичного фольклору.....	392
Свєтцифєва Д.О. Методи розвитку творчих здібностей дошкільників на музичних заняттях в ДНВЗ.....	398
Занць О.З. Хоровий клас як творча лабораторія в процесі підготовки майбутнього вчителя музики.....	403
Квятко Н.А. Розвиток почуття ритму у дітей молодшого шкільного віку.....	409
Колесніков С.А. Розвиток музичних здібностей молодших школярів у процесі занять в народно-інструментальному ансамблі.....	415
Котюжинська О.П. Особливості естетичного розвитку в молодшому шкільному віці.....	421
Крижановська Т.І. Науковий вектор творчого становлення майбутнього вчителя в курсі історія музики.....	427
Семенович К.Л., Крижановська Т.І. Методи розвитку музичного інтересу учнів-скрипалів початкових класів ДМШ.....	434
Наушук А.М. Методи розвитку метроритмічного відчуття на уроках музичного мистецтва в початковій школі.....	443
Потанчук Т.В. Музична культура молодших школярів в системі сучасної освіти.....	450
Радковська Л.М. Музична освіта православної орієнтації як прогресивне явище XVII – XVIII століття.....	455
Радковська Л.М., Студинська В.В. До питання історії розвитку поза-шкільної освіти у вітчизняному освітньому просторі.....	460
Фортельна К.І. Формування мотивації до фортепіанного виконавства на уроках зі спеціального інструменту в учнів ДМШ.....	466
Шихова Г.І. Творча активність школярів на уроках музичного мистецтва.....	471
Про авторів.....	481

віршиків. Така форма роботи викликає уяву дитини, спонукає її до створення оригінального тексту, а згодом і до фортепіанної композиції. Починається робота з вправ, що виконуються ударами або кроками під декламування віршованого тексту. Для цього обираються найпопулярніші дитячі віршики: "Ой дзвони дзвонять", "Вийди, вийди сонечко", "Сорока-ворона" та інші. Згодом діти пробують складати свої віршики на будь-яку музику, що вивчається по класу "фортепіано".

Ще однією формою, яка здатна мотивувати до навчання по класу "фортепіано", є гра в ансамблі. Надзвичайно важливим є створення таких умов для роботи, щоб перше знайомство викликало інтерес, а не навпаки. Поміляються ті, хто звертається до ансамблевого виконання в більш старших класах. Ми вважаємо, що з перших уроків дитину треба долучати до цієї форми роботи, але обирати твори прості, де дитина тільки одним пальчиком створює певну ритмічну композицію, а всю складність музичного супроводу відтворює викладач. Наприклад, такими є твори "Годинник", "Грай співай", "Сон", "Олівець" зі збірки "Час грати, малюк!". Дитина виконує лише один звук ("соль" або "фа") в одному ритмі, на одній тривалості (половинна або четверть).

Менш активним або менш здібним учням потрібно доручати конкретні завдання, наприклад, створити закінчення мелодії, намалювати малюнок, придумати назву тощо. Викладачу потрібно звертати увагу дітей на розвиток мелодичної лінії, характеру музики, зауважити, що інколи варто на свій розсуд змінити темп, динаміку, характер музики тощо. Дитяча імпровізація як природній та універсальний засіб впливає на розвитку тих художньо-творчих здібностей учнів (уяви, фантазії, образного мислення), в яких самим безпосереднім і оперативним шляхом реалізується композиторська уява музиканта [4, с. 43].

Таким чином, практична робота викладача ДМШ по формування мотивації до навчання повинна дотримуватись таких методичних установ:

- 1) розвиток образного мислення повинен дещо випереджати розвиток техніки гри на музичному інструменті;
- 2) музичне навчання учнів здійснювати через відповідний, грамотно підібраний фортепіанний репертуар;
- 3) на уроці повинно бути партнерське спілкуванням учня та педагога, в якому педагог спеціально не виказує своєї професійної переваги над учнем, а стимулює сумісну пошукову діяльність цікавими та проблемними для учня пропозиціями або навідними запитаннями.

Висновок. Аналіз науково-методичної літератури дозволяють зробити висновок про те, що найбільш ґрунтовним і дійовим засобом мотивації до музичних занять на початковому етапі навчання виступає сама музика, зокрема ті дійові прийоми і методи, які будуть продуктивно "включати" учня в активну навчальну діяльність, нарощуючи нові мотиваційні утворення, а саме:

- формування позитивного ставлення учня до музики, яке починається з визначення наявного (природного) інтересу дитини до музики і на цьому підґрунті стимулювання його власних виконавських та творчих дій: угадування жанрових (пісня, танець, марш) та образних (весела, сумна, ніжна) ознак музики у п'єсах, що виконуються педагогом; придумування різнохарактерних мелодій і вправ (у формі співу та підборі на інструменті); змагання з однолітками в різних ігрових формах (угадання, спів, малювання, рухи під музику, складання віршиків тощо);

- розвиток музично-сенсорних здібностей, розвитку звуковисотного, мелодичного та гармонічного слуху і ритмічного чуття;

- вслуховування і аналіз результатів (правильно-неправильно) власного виконання музичних творів.

Таким чином, освоєння музичної мови учнем у процесі музично-інструментального навчання по класу фортепіано допомагає пізнати ідейно-образний зміст музики, пов'язаний з відображенням явищ і станів реального світу, розвинути їхню уяву, емоційну культуру та художній смак.

Література:

1. Краткий психологический словарь. – М., 1985. – С. 190 – 191.
2. Кременштейн Б. Л. Педагогика Г.Г. Нейгауза / Кременштейн Б. Л. – М.: Музыка, 1984. – 88 с.
3. Нейгауз Г.Г. Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога / Нейгауз Г.Г. – М.: Музыка, 1988. – 240 с.
4. Ражников В. Резервы музыкальной педагогики / Ражников В. – М., 1980. – 96 с.
5. Ростовська І.О. Керування процесом учіння гри на фортепіано як педагогічна проблема / І.О.Ростовська // Наукові записки Ніж. держ. ун-ту: Психолого-педагогічні науки. – Ніжин: Вид-во НДУ, 2006. – № 3. – С. 22-24.

УДК 378.147

Шихова Г.І.

ТВОРЧА АКТИВНІСТЬ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. В статті висвітлюється питання пошуку можливих шляхів використання різноманітних методів та засобів для інтенсифікації творчої активності учнів на уроках музичного мистецтва. Аналізуються роботи науковців та педагогів, що вивчали аспекти дитячої творчості та творчої активності школярів. Придлено увагу ролі вчителя на уроці та його підготовці і веденню нетрадиційного уроку.

Ключові слова: творчість, творча активність, імпровізація, нетрадиційні уроки, комп'ютерні технології.

Аннотация. В статье освещается вопрос поиска возможных путей использования различных методов и средств для интенсификации творческой активности учащихся на уроках музыкального искусства. Анализируются работы ученых и педагогов, которые изучали аспекты детского творчества и творческой активности школьников. Уделено внимание роли учителя на уроке и его подготовке и ведению нетрадиционного урока.

Annotation. In the article the question of finding possible ways to use a different of methods and means to intensify the creative activity of pupils at lessons music. Analyzes the work of scientists and teachers who have studied aspects of children's creativity and creative activity of students. Attention is paid to the role of the teacher in the classroom and their preparation and conduct of non-traditional lesson.

Постановка проблеми. Одним із найважливіших завдань сучасної школи є формування творчої, мислячої особистості, головною метою якої, згідно Концепції загальної середньої освіти, є створення сприятливих умов для розвитку творчого потенціалу та таких індивідуальних здібностей особистості, які забезпечать їй досягнення життєвого успіху. Тому зараз все більше уваги приділяється питанню розвитку творчої активності школярів.

Оскільки в просторі музичної освіти, відбувається становлення людини, значимості набувають будь-які процеси, що мають освітню цінність для людини: 1) формуються пізнавальні та емоційно-мотиваційні функції; 2) розвивається творче мислення та формуються комунікативні якості учнів; 3) розвивається творча активність; 4) формуються позитивні якості характеру; 5) формується розуміння інформаційної природи процесів, що відбуваються у суспільстві, природі і світі; 6) розвивається самостійність і здатність до самоорганізації; 7) формуються навички роботи в колективі; 8) уміння і навички, набуті у галузі музики, переносяться на інші, немусичні види діяльності дітей.

Для досягнення мети навчання перед вчителем постає питання пошуку можливих шляхів використання різноманітних методів та засобів активізації пізнавального та творчого інтересу, а також комп'ютерних технологій у процесі навчання музичного мистецтва школярів. Безперечним є те, що для уроку мистецтва психологічна, технічна, інтелектуальна, професійна підготовка педагога недостатні, тому необхідно підготуватися до уроку ще і емоційно.

Мета полягає у визначенні педагогічних умов для забезпечення ефективності засвоєння музичних знань і розвитку творчої активності школярів в умовах музичного виховання.

Аналіз досліджень. Проблема творчості привертала увагу ще Платона, Сократа, Ксенофана, Фому Аквінського, А. Шопенгауера, Ф. Шеллінга, І. Канта та ін. Античні мислителі пов'язували творчість зі сферою багатогранної людської діяльності, що постійно змінюється. Сучасна психолого-педагогічна наука в особі С.Сисоевої розглядає творчість як особистісно-орієнтовану розвивальну взаємодію суб'єктів, як похідну

інтелекту, заломлену через мотиваційну структуру; а Л. Виготський – як постійний супутник розвитку дитини; інші науковці, такі як В. Моляко – розглядають творчість, як процес створення, відкриття чогось нового, раніше невідомого для конкретного суб'єкта; а як діяльність, у результаті якої створюється щось принципово нове, оригінальне, що тією чи іншою мірою відбиває індивідуальні нахили і здібності людини розглянутий І.Волковим. Психолого-педагогічні аспекти формування творчої активності особистості були розглянуті в дослідженнях вітчизняних учених: Ю.Бабанського, В.Загв'язінського, Б.Ананьєва, В.Андреева, Д.Богоявленської, І.Беха, С.Сисоевої, Н.Кузьміної, Г.Сіліної, Н.Лейтес, Т.Дубрави, В.Зінченко, О.Клепнікова, В.Гаврилюка, Н.Поддякова, І.Макаренкової, Н.Вишнякової, та в роботах зарубіжних учених: К.Роджерса, Г.Айзенка, Д.Шеренберга, А.Маслоу, А.Олпорта, Дж.Гілфорда, та ін.

Раніше творчі здібності вважали чимось винятковим, долею обраних натур. Така позиція рівносильна визнанню, що для творчих осіб повинні бути якісь особливі психологічні закони. Насправді задатки творчих здібностей властиві будь-якій людині, будь-якій нормальній дитині. Потрібно лише зуміти розкрити їх і розвивати. Існує нескінченний "континуум талановитості" – від видатних і яскравих талантів до скромних і малопомітних. Але суть творчого процесу однакова для всіх. Різниця – лише в конкретному матеріалі творчості, масштабах досягнень і їх суспільної значущості.

В уроці музичного мистецтва все повинно бути добре продумано: мета і завдання, зміст і структура, засоби і методи, прийоми роботи, бо без цього не можна досягнути добрих результатів. Підготовка до уроку залежить від педагогічних вмінь майстерності вчителя, тобто як він зуміє організувати і реалізувати виховні, освітні і розвиваючі можливості музичного матеріалу. Продумуючи емоційний рисунок уроку, перехід від одного твору до другого, вчитель прагне підтримувати необхідний емоційний настрій, знайти прийоми переключення уваги учнів. При побудові уроку важливо враховувати ступінь фізичного, розумового та емоційного навантаження учнів.

"Музика – уява – фантазія – казка – творчість – отака доріжка, ідучи якою, дитина розвиває свої духовні сили", – визначав В. Сухомлинський.

Виклад основного матеріалу.

В сучасній музичній педагогіці домінує думка: творчій активності учнів сприяє ряд факторів, саме: необхідність всебічного розвитку особистості дитини; природна активність учня, яка найбільш повно проявляється в його творчій діяльності; велика роль творчості у пізнанні оточуючого світу. Відомий психолог Л. Виготський писав: " Якщо розуміти творчість в її смислового, психічного значенні як створення нового, легко дійти висновку, що творчість властива всім у більшій мірі. Творчість – це нормальний і постійний супутник дитячого розвитку [3]. Н. Ветлугіна

стверджує, що для розвитку творчої активності кожного школяра потрібно створювати необхідні передумови. Вона переконливо доводить, що розвиток творчої активності учнів залежить: 1) від появи та становлення форми діяльності (збагачення життєвими враженнями, сам акт творчості, застосування його продукції в житті); 2) від шляхів утворення музичного твору в школярів (задум – пошук – втілення); 3) від послідовно змінюваних стосунків між вчителями та учнями (демонстрація процесу творчості – часткова участь у ньому – самостійна творча праця школярів) [2].

Важливими є концептуальні положення С.Сисоевої щодо моделювання творчої особистості учня: 1) фундаментом творчої особистості є її креативність; 2) результатом творчого процесу є створення об'єктивно чи суб'єктивно нових матеріальних об'єктів, зрушення в психічному розвитку особистості; 3) творча діяльність особистості є творчим процесом, у результаті якого виникає нове творче досягнення; 4) для педагогічного процесу "творчі можливості учня" відображають індивідуальні особливості його творчого розвитку; 5) творчі можливості учня реалізуються не тільки в діяльності, а й у процесі його самореалізації; 6) в основі розвитку творчих якостей особистості лежить протиріччя. М. Коган вважає, що творчий розвиток школярів можливий тільки через включення їх у творчу діяльність, що сприяє вихованню творчого смаку як психологічного механізму розвитку музичної освіти з метою розширення знань у галузі мистецтва, спрямованому на розвиток здібностей особистості до творчості (незалежно від того, чи стане ця людина в майбутньому професіоналом, чи залишиться любителем).

Велику увагу дитячій музичній творчості приділила Л. Дмитрієва, яка використовувала такі прийоми: 1) завдання для розвитку почуття ритму (придумати слова, фрази в даному ритмі; передати ритмічний мотив загадки на ударних інструментах і скласти до неї відповідь; 2) завдання для розвитку художньо-образних уявлень під час гри на дитячих музичних інструментах (створити "заклики птаха", звукові сигнали на засвоєних ступенях ладу; знайти варіанти завершення музичної фрази; скласти мелодії в характері маршу, польки, колискової; створити музичні загадки; проілюструвати розповідь або маленьку історію музично-шумовим супроводом); 3) завдання для розвитку творчого сприймання музики (передати темп твору під час його звучання певним жестом, обрати інструмент для ритмічного супроводу мелодії).

Діти від природи допитливі і сповнені бажання вчитися. Для того, щоб кожна дитина могла розвинути свої творчі можливості, необхідне розумне керівництво з боку вчителя. З метою розвитку цих можливостей (здібностей) у кожної дитини, вчителю необхідно на кожному уроці музики застосовувати творчі завдання. Такі завдання мають складати систему, яка дасть змогу сформувати і розвинути всю різноманітність інтелектуальної та творчої активності учнів.

Е.Теплов відзначає, що творча діяльність властива дітям, але вона виявляється дуже нерівномірно в різних видах художньої діяльності. За своєю природою дитяча творчість синтетична і часто має імпровізаційний характер. Музична діяльність може бути творчою, якщо брати в ній активну участь: драматизувати пісні, тлумачити їх, придумувати ритми та ін. Діти можуть імпровізувати або ж творити на близькі та знайомі сюжети. Гаврилюк В.Ю. вважає, що "Творча активність – це особистісне утворення динамічного характеру, що є комплексом інтелектуальних, емоційних, характерологічних властивостей, які дозволяють особистості продуктивно використовувати творчість у будь-якій діяльності. На думку Макаренкової І.А. – "творча активність є стимулюючим фактором розвитку кращих якостей особистості. Творчість передбачає наявність в особистості здібностей, мотивів, знань і вмінь завдяки яким створюється продукт, що відрізняється новизною".

У сучасній психології творча активність розглядається як складова частина більш глобального явища – креативності. Цим терміном позначається комплекс інтелектуальних і особистісних особливостей індивіда, що сприяють самостійній постановці проблем, народженню значної кількості оригінальних ідей і нешаблонному їх вирішенню.

Творчі здібності закладені і існують у кожній дитині. Творчість – це природна функція мозку, що проявляється і реалізується у діяльності відповідно до наявності спеціальних здібностей до тієї чи іншої діяльності. Для того щоб якнайкраще розвинути творчі здібності учнів, треба залучати їх до якомога більшої кількості видів діяльності, враховуючи при цьому їх інтереси і нахили, тому що творчі здібності найкраще проявляються саме у тій діяльності, до якої у дитини є нахили. Особливого значення для розвитку творчих здібностей дитини потрібно надавати вирішенню творчих задач, ігровій діяльності, тренінгу з розвитку уяви та мислення, розв'язанню проблемних ситуацій. Отже, творчими здібностями дітей є здатність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, спрямованість на відкриття чогось нового.

Урок музики, як основна форма музичного виховання, має більше можливостей для використання методів і різновидів діяльності, що допомагають розвитку творчих здібностей учнів, де керівником дитячої творчості є вчитель. Це вимагає від нього не тільки вичерпного оволодіння своїм предметом, знань з педагогіки і психології, але і креативності, артистизму, прагнення до постійного самовдосконалення, самоосвіти. Педагогічними умовами інтенсивного розвитку творчих здібностей на уроках музики постають: гнучка, відкрита модель музично-естетичної діяльності на уроках музики; співтворчість вчителя і учнів; демократичний стиль спілкування діалогічного характеру; атмосфера успіху; опора на творчі технології (методи, прийоми, форми, засоби); стимулювання рефлексивної (самоаналіз, саморегуляція, самоконтроль) діяльності учнів.

Спрямовувати учнівську творчість можна в різних напрямках – літературному, образотворчому, театрално-драматичному і, що особливо важливо, – музичному.

Зразком літературних творчих завдань на уроці музики можуть бути: підбір або написання віршів до музики, малюнків, творів-вражень про музику, творів на музично-естетичні теми, створення казок, легенд (учні обов'язково мусять прочитати їх у класі). Власні музичні враження учнів можуть бути підсилені зразками образотворчого мистецтва. Художня діяльність направлена передусім на розвиток асоціативного мислення дитини, пошук ним таких виразних засобів у інших видах мистецтва, які б допомогли усвідомити зміст музичних образів. Творчими образотворчими завданнями можуть бути: намалювати сюжети музичних творів; виліпити з глини, пластиліну персонажів музичних казок, п'єс, пісень; оформити програму і афішу концертів, музичних спектаклів; створити ескізи костюмів для дійових осіб опер, балетів, мюзиклів, фрагментів декорацій. Можна рекомендувати також прийом зображення на аркуші паперу ліній, відповідних характеру мелодії, що звучить, її "злетам" і "падінням", контрасту регістрів, динаміці, темпу, тощо.

Урок музики – широке поле для творчості учнів та використання нетрадиційних підходів. Нетрадиційний урок – це розвиток, рух структури традиційного уроку. Цей урок характерний тим, що якщо у підготовці традиційного уроку основна вага лягає на плечі учителя, то у нетрадиційному уроці ми маємо концентрацію вольових, інтелектуальних, емоційних зусиль учнів, як під час підготовки до уроку, так і при його проведенні. У зв'язку з цим можна виділити значну пізнавально-організаційну і творчу активність учнів.

Так, урок вивчення нового матеріалу може бути проведений у формі уроку-обміну інформацією, урок – мандрівка, урок – екскурсія. Уроки повторення можна провести у формі уроку-аукціону, урок – форум, уроку-гри "Телеміст", Контрольні уроки мають теж немалий спектр: урок-змагання, багатоетапна естафета, подорож, урок – парадокс, урок – семінар, урок – залік, урок-громадський огляд знань та ін. Підсумково-узагальнюючі уроки можуть бути проведені у формі уроку – лото, уроку-вікторини, уроку КВК, уроку – диспуту, уроку – діалогу, урок – "круглого столу", уроку-суду, уроку-турніру, уроку-прес-конференції, аукціону, у вигляді уроку – громадського огляду знань, узагальнюючого уроку. Театралізовані уроки: урок-спектакль, суд, КВК, концерт, "Поле чудес", уроки-турніри, вікторини, спринт-лото, конкурси, аукціони розуміння (символів, графіків, формул, діаграм), конкурси ділових людей. До них належать і уроки творчості: урок-твір, урок – новела, урок – есе, урок – композиція, урок – казка, розробка проекту, розв'язання винахідницьких задач, презентація казок і ребусів, створення кіносценаріїв тощо. Ідею між предметних зв'язків можна реалізувати на уроках інтегрованих і бінарних. Розширення і поглиблення

знань є можливість реалізувати на уроці – рольовій грі, уроках-змаганнях. Розвиток емоційно-оцінних норм забезпечується уроками-композиціями, вивчення нового матеріалу – уроком-телепередачею, дослідження людських почуттів – урок-спогад, урок-подорож, урок-розслідування та інші уроки

Деякі вчителі вдосконалюють свої уроки шляхом розробки нестандартних структур та методик. Звідси з'являються безліч нестандартних технологій уроку: інтегровані уроки, що базуються на міжпредметних зв'язках; уроки у вигляді змагань та ігор: конкурс, турнір, естафета (лінгвістичний бій), дуель, рольова або ділова гра, кросворд, вікторина; уроки основані на формах, жанрах і методах роботи відомих в суспільній практиці: дослідження, винахідництво, аналіз першоджерел, коментар, мозкова атака, інтерв'ю, репортаж, рецензія; уроки на основі нетрадиційної організації учбового матеріалу: урок мудрості, урок любові, одкровення(сповідь), урок презентація, "дублер" починає діяти; уроки з імітацією публічних форм спілкування: прес-конференція, бенефіс, мітинг, регламентована дискусія, панорама, телепередача, телеміст, рапорт, "жива газета" усний журнал; уроки з використанням фантазії: урок-казка, урок-сюрприз, урок-подарунок від чарівника, урок на тему про інопланетян; уроки побудовані на імітації діяльності установ та організації суд, сліdstво, дебати в парламенті, цирк, патентне бюро, наукова рада; уроки, які імітують суспільно-культурні заходи: заочна екскурсія в минуле, мандрівка, літературна прогулянка, репортаж; перенесення в межі уроку традиційних форм позакласної роботи: "Ерудитор", вистава, концерт, інсценівка, посиденьки, КВК, диспут.

Вчителі різних дисциплін вдало використовують на практиці бінарні уроки в яких інтегровані уроки літератури та музики. Нетрадиційність бінарного уроку полягає в тому, що під час його проведення беруть участь 2-3 вчителі і використовується навчальний матеріал з відповідних предметів.

В умовах інтенсивного розвитку інформаційних технологій актуальним є питання використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі і, зокрема, музичного мистецтва. Комп'ютерні технології – це електронна музична творчість, реальна потреба підростаючого покоління в самовираженні, а захоплення цією творчістю можна порівняти з популярністю фортепіанної музики в салонах ХІХ століття.

Впровадження комп'ютерних технологій у процес навчання відкриває принципово нові можливості для керування навчально-пізнавальною діяльністю та її інтенсифікації. Комп'ютер дозволяє, з одного боку, оперативно надавати необхідні учбово-методичні матеріали як навчальному, так і тому, якого навчають, з іншого боку – організувати різні форми і методи навчання.

Науковими дослідженнями доведено, що весь організм людини реагує на дію музики. Сприймання і розуміння музики полягають у відчутті

її голосовими зв'язками, м'язами, рухом, подихом. Рух є основним засобом розвитку відчуття ритму, природної музикальності, уяви, прагнення до самовираження, емоційного відгуку на музику, здатності осмислено, усвідомлено сприймати і виконувати музичні твори, основним способом розвитку діяльності і мислення, тренування нервово-психічних процесів, засобом розвитку соціально-комунікативних навичок, джерелом ні з чим не порівнянної радості для дітей. Тому рух – це найважливіший компонент у музичному вихованні.

Пластична творчість продовжує лінію розвитку емоційного відгуку дітей на музику. Для цього учитель музики підбирає музичні твори, що мають програмний зміст, або такі, у яких яскраво й наочно розкривається музичний образ. Мотивів для пластичних імпровізацій музика дає безліч, вчителю ж необхідно з позицій методики визначити: який образ за своїм емоційним ладом доречний для пластичного втілення на даному уроці, чи не перешкодить цій роботі його музичне оточення; як точно і стисло сформулювати завдання для пластичної імпровізації даного твору; яку форму – індивідуальну, групову, колективну, імпровізацію "по ланцюжку" – вибрати для конкретного твору.

Творчі завдання на основі ритму – ритмічні імпровізації, а завдання на основі мелодій – мелодичні імпровізації. Мовні імпровізації починаються з пошуку емоційно-образних визначень характеру й настрою музики й передачі їх смислового значення у відповідному виразному тоні, а також інтонаційно-осмисленого читання тексту пісень під час їх виконання й розучування. Вокальні імпровізації можуть бути перехідною ланкою до розучування пісні, коли учні придумують мелодію на заданий текст. Інструментальні імпровізації пов'язані з використанням найпростіших музичних інструментів.

В ігровій формі можна проводити як окремі етапи уроку музики, так і весь урок. До кожної теми уроку, окремого виду діяльності можна придумати гру. Завдання гри – сприяти активному розвитку музичних здібностей, засвоєнню теоретичного матеріалу. Вона має викликати сильні й тривалі позитивні емоції, бажання навчатися без примусу.

Одним з цікавих і корисних видів дитячої музичної творчості є імпровізація. Це особливий вид художньої діяльності, коли щось створюють безпосередньо під час виконання роботи. Музичні імпровізації бувають різних видів: співацькі й інструментальні. Досвід показує, що співацька імпровізація – одне з улюблених занять молодших школярів. Нею із задоволенням займаються не тільки діти, котрі добре вміють співати, а й ті, хто погано володіє голосом.

"Пластичне інтонування" – це один із способів "проживання" образів, коли будь-який жест, рух стають формою емоційного вираження змісту. Жест, рух, пластика має особливу властивість узагальнювати емоційний стан. Здатність учителя знайти такі узагальнюючі рухи, які б виразили

головне: настільки "заразити" дітей емоціями, що буквально відпадає необхідність у тривалих бесідах із приводу характеру музики. Іноді пластичне інтонування виникає спонтанно, але, знаючи нерозривність музичної і пластичної виразності, учитель повинен спонукати учнів сприймати музику не тільки слухом, але і за допомогою музично-ритмічного руху.

Гра на інструментах – цікава корисна музична діяльність дітей. Це дозволяє прикрасити життя дитини, розважити його і викликати прагнення до власної творчості. Педагогічна доцільність гри на дитячих музичних інструментах на уроках музики в школі полягає в тому, що цей вид діяльності викликає позитивні емоції в дітей; сприяє розвитку музичного слуху: звуковисотного, ритмічного, ладового, тембрового, динамічного; дає змогу дітям виявити себе, особливо тим, хто не вміє чисто інтонувати, компенсувати їхній слабо-розвинений музичний слух. Як і в інших видах діяльності, у грі на дитячих музичних інструментах завдання можуть бути як репродуктивного, так і творчого характеру.

Залучаючи дітей до музики через інструментальний супровід, сприяти їхній творчості, необхідно пам'ятати наступне: учень діє так, як йому підказує його музична інтуїція; учитель допомагає вибрати музичний інструмент, що відповідає стилю і музичному образу твору, а також знайти прийом виконання.

Висновки. Урок музики, як основна форма музично – естетичного виховання школярів, має більше можливостей для використання методів і різновидів діяльності, що допомагають розвитку творчих здібностей учнів. Але для успішного їх використання вчителю необхідно зважати на деякі моменти: мотиваційний момент (творчій діяльності повинне передувати певне стимулювання); необхідна підготовка до творчих завдань, з причини того, що вони базуються на попередньому досвіді учнів; логічність і драматургічна визначеність застосування; самостійність виконання; можливість застосування на всіх етапах уроку.

Творча активність визначається: як особистісне утворення динамічного характеру, що є комплексом інтелектуальних, емоційних, характерологічних властивостей, які дозволяють особистості продуктивно використовувати творчість у будь-якій діяльності, як стимулюючий фактор розвитку кращих якостей особистості, як вияв творчих ресурсів особистості, особливий психічний стан, завдяки якому підтримується відчуття новизни. Педагогічними умовами розвитку творчої активності на уроках музики постають: гнучка, відкрита модель музично-естетичної діяльності на уроках музики; співтворчість вчителя і учнів; демократичний стиль спілкування діалогічного характеру; атмосфера успіху; опора на творчі технології (методи, прийоми, форми, засоби); стимулювання рефлексивної (самоаналіз, саморегуляція, самоконтроль) діяльності учнів.

Дитяча музична творчість є органічним елементом різних видів музичної діяльності: співу, інсценізації пісні, драматизації казки, слухання музики, сюжетно-рольові та музично-дидактичні ігри, гра на дитячих музичних інструментах.

Література:

1. Василенко Е. Шляхи застосування комп'ютерних технологій на уроках музичного мистецтва / Е. Василенко // Мистецтво в школі. – 2010. – № 1. – С.3-5.
2. Ветлугіна Н.О. Музичний розвиток дитини. – К.: Музична Україна, 1978. – 256 с.
3. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте С.Пб: СОЮЗ, 1997. – С.96.
4. Гадалова І.М. Методика викладання музики у початкових класах: Навч. пос. Для студентів муз. – пед. Педвузів / М-во освіти України і Ін-т. системних досліджень освіти; Укр. держ. пед. ун.-т. К., 1994. – 272 с.
5. Гумінська О.О. Використання мультимедійних засобів – оновлення методики викладання мистецтва // Мистецтво та освіта. – 2010. – №4. – 12-17.
6. Кремень В.Г. Національна доктрина розвитку освіти / Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / За редакцією В.Г. Кременя. – К.: Знання, 2005. – 327 с.
7. Крижанівська Т.І. Методика комплексного розвитку художньої культури молодших школярів на уроках музики: (Науково-методичний посібник) / М-во освіти і науки України, РДГУ. – Рівне, 2001. – 106 с.
8. Масол Л. Виховний потенціал мистецтва – джерело освітніх інновацій // Мистецтво і освіта. – 2001. – №1. – с.2-5.
9. Падалка Г.М. Учитель, музика, діти. – К.: Муз. Україна. – 1982. 144 с.
10. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в основній школі. – Тернопіль, 2001. – 110 с.
11. Тараєва Г.Р. Компьютер и инновации в музыкальной педагогике. Книга 1: Стратегии и методики. – М.: Издательский дом "Классика-XXI", 2007. – 128с.
12. Якимчук С.Н. Методика музичного виховання: навчальний посіб. для студ. муз.-пед. фак. вищ. та середніх навч. закладів різного типу / М-во освіти і науки України. – РДГУ. Ін-т. мистецтв. – Рівне, 2003. – 160 с.

Про асторів:

Бабій Мирослав Петрович – магістрант кафедри естрадної музики Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Бугайчук Неля Петрівна – магістрантка кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Бурштинова (Боревич) Іванна Андріївна – магістрантка кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Буцяк Вікторія Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри гри на музичних інструментах Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Вербеш Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту соціологічних досліджень Рівненського державного гуманітарного університету.

Вернюк Ярослава Степанівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Влащук Сергій Вікторович – магістрант кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Водяний Артем Олександрович – магістрант кафедри естрадної музики Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Габрук Ольга Русланівна – магістрантка кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Гавко Тетяна Юрійвна – магістрантка кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Герич Наталія Петрівна – магістрантка кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Горіна Лариса Іванівна – старший викладач кафедри народних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Горкава Ганна Василівна – магістрантка кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Гринь Ірина Олександрівна – магістрантка кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Гумінська Оксана Олексіївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Дюок Жанна Юрійвна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри естрадної музики Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.